

Modeling the Impact of Urban Management on the Livability of Mashhad (Case Study: Districts 6 and 9)

Omidali Kharazmi¹✉ , Raziieh Ghasemzadeh, Zohreh Pirzadeh

¹- Assistant Professor, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: Kharazmi@um.ac.ir

²- MSc of Geography & urban planning, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

³- MSc of Geography & urban planning, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 22 April 2021

Revised: 22 August 2021

Accepted: 08 November 2021

Published online: 21 March 2022

Keywords:

Livability,

Urban management,

Structural equation modeling

(SEM),

Mashhad city,

Introduction: Cities are the focal point of many concerns that affect their sustainability. Urban livability is associated with quality of life, sustainability, quality of place and healthy communities. The livability of cities is highly influenced by the actions of urban management as the main custodian of city affairs, and the balance between these two sectors promotes urban livability.

Data and Method: The present study has a practical purpose and descriptive-analytical nature and has been done by quantitative method and by distributing a questionnaire among 384 citizens of the 6th and 9th districts of Mashhad metropoli. The collected data were evaluated and analyzed using SPSS software and t-test as well as structural equation modeling (SEM) with AMOS software.

Results: Findings show that in the current situation, the livability dimension in Region 9 is at a desirable level with an average of 3.97. The average dimensions of urban management in region 9, with an average of 3.14 shows a higher than average situation. The average dimension of livability in region 6, equal to 3.034, the situation is above average and the dimensions of urban management equal to 2.40, which is undesirable. The results showed that in terms of how urban management measures affect livability, in region 6 the index of livability services (access, environment, housing, health) has a high impact and has a direct relationship in region 9 investment index with all five Resilience index (access, environment, housing, health care, security) has a strong impact and a direct relationship.

Conclusion: There is a need to promote the current situation of both urban management indexes and livability measures in Mashhad. Results also show that urban management can affect many of livability measures and therefore requires a careful considerations.

Cite this article: kharazmi, Omidali., Ghasemzadeh, Raziieh., Pirzadeh, Zohreh. (2022). Modeling the Impact of Urban Management on the Livability of Mashhad (Case Study: Districts 6 and 9). *Urban Social Geography*, 9 (1), 97-119. <http://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2064>

© The Author(s).

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: <http://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2064>

---

¹- **Corresponding Author:** Kharazmi, O.A., Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

✉ Kharazmi@um.ac.ir

☎ (+98) 09153177309

English Extended Abstract

Introduction

Urban management in social conditions directly urban sustainability, including, Kalbadi, biohahi, economic and economic services and directly, plays parts of the environment in improving the environmental performance of the country. Coordination between these two issues can play a role in improving the country's environmental status. On the other hand, the increasing population of cities has brought harmful consequences for cities. The continuation of such urban growth with social, economic, physical and environmental problems is critical and a warning for the instability of the city. Meanwhile, other problems such as pollution, traffic and psychological problems greatly reduce the quality of life and, consequently, livability in cities. Sustainability is a concept that ultimately brings a city away from all kinds of pollution, traffic, environmental, economic, social and physical problems for citizens. In the meantime, addressing urban livability in relation to the dimensions of urban management in the 6th and 9th metropolitan areas of Mashhad, because the city of Mashhad is facing an increase in urbanization and as a result of population growth, witnessed problems in accessing facilities and facilities. Quality of life including; Poverty, environmental degradation, lack of adequate urban services for all, problems with access to land and adequate shelter are of great importance. The most important objectives of the present study are: analysis of the current situation of urban management measures in the 6th and 9th metropolitan areas of Mashhad from the perspective of citizens, comparative analysis of livability in the 6th and 9th metropolitan areas of Mashhad and identifying the impact of urban management on livability indicators of Mashhad metropoli.

Data and Method

This research is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of nature and method. The research method forms the main body of any research. Therefore, in the first stage, in order to achieve the theoretical foundations of the research title and obtain information about the indicators of urban management and livability, the method of libraries and documents (books, magazines, articles, statistics, etc.) has been used. In the next step, a researcher-made general and specialized questionnaire was used to collect information. Cochran's formula was used to determine the statistical sample size and the research sample was 384 people from regions 9 (as local area) and region 6 (as less possible area) of Mashhad metropolis, this number using the formula of proportionality between the two regions Were divided. Data analysis was performed using t-test in SPSS software to assess the status of urban management and livability indicators in two regions 6 and 9 of Mashhad metropolis. Finally, using the structural equation model of AMOS type and evaluation factor analysis test, the effect of each of the components of urban management on the livability index was measured.

Results

Findings show that in the current situation, the livability dimension in Region 9 is at a desirable level with an average of 3.97. The average dimensions of urban management in region 9, with an average of 3.14 shows a higher than average situation. The average dimension of livability in region 6, equal to 3.034, the situation is above average and the dimensions of urban management equal to 2.40, which is undesirable. The results showed that in terms of how urban management measures affect livability, in region 6 the index of livability services (access, environment, housing, health) has a high impact and has a direct relationship in region 9 investment index with all five Resilience index (access, environment, housing, health care, security) has a strong impact and a direct relationship.

Conclusion

There is a need to promote the current situation of both urban management indexes and livability measures in Mashhad. Results also show that urban management can affect many of livability measures and therefore requires a careful considerations.

مدل سازی تأثیر گذاری اقدامات مدیریت شهری بر زیست پذیری شهر مشهد (نمونه موردی: منطقه ۶ و ۹)

امیدعلی خوارزمی^۱، راضیه قاسم زاده، زهره پیرزاده

^۱ - استادیار دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: Kharazmi@um.ac.ir

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

^۳ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>مقدمه: شهرها نقاط قانونی بسیاری از نگرانی‌هایی هستند که پایداری آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، زیست‌پذیری شهری با کیفیت زندگی، پایداری، کیفیت مکان و اجتماعات سالم در ارتباط است. زیست‌پذیری شهرها بسیار متأثر از اقدامات مدیریت شهری به‌عنوان متولی اصلی در امور شهر هست و تعادل بین این دو بخش باعث ارتقاء زیست‌پذیری شهری می‌شود.</p> <p>داده و روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و ماهیتی توصیفی-پیمایشی دارد و با روش کمی و توزیع پرسشنامه میان ۳۸۴ نفر از شهروندان دو منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد صورت گرفته است. داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون تی تست و همچنین مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با نرم‌افزار آموس (AMOS) مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.</p> <p>یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در وضعیت موجود بعد زیست‌پذیری در منطقه ۹ با میانگین ۳/۹۷ در سطح مطلوبی قرار دارد. میانگین ابعاد مدیریت شهری نیز در منطقه ۹، با میانگین ۳/۱۴ وضعیتی بالاتر از متوسط را نشان می‌دهد. میانگین ابعاد زیست‌پذیری در منطقه ۶ برابر با ۳/۰۳۴، وضعیتی بالاتر از متوسط و ابعاد مدیریت شهری برابر ۲/۴۰ که نامطلوب می‌باشد به‌دست آمده است. همچنین از جهت نحوه تأثیرگذاری اقدامات مدیریت شهری بر زیست‌پذیری، در منطقه ۶ شاخص خدمات بر زیست‌پذیری (دسترسی، محیط‌زیست، مسکن، بهداشت و درمان) تأثیر زیاد و دارای رابطه مستقیم است. در منطقه ۹ شاخص سرمایه‌گذاری با هر پنج شاخص زیست‌پذیری (دسترسی، محیط‌زیست، مسکن، بهداشت-درمان، امنیت) دارای تأثیر قوی و رابطه مستقیم می‌باشد.</p> <p>نتیجه‌گیری: هر دو بعد و شاخص‌های مدیریت شهری و زیست‌پذیری در دو منطقه یادشده در وضع موجود نیاز به بهبود دارند و همچنین با توجه به تأثیرگذاری شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری کلان‌شهر مشهد، این دو مقوله و ارتباط آن‌ها لازم است در اولویت برنامه‌ریزی شهری قرار گیرد.</p>	<p>نوع مقاله: <i>مقاله پژوهشی</i></p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۲</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۰۵/۳۱</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۰۷</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۱/۰۱</p> <p>کلیدواژه‌ها: زیست‌پذیری، مدیریت شهری، مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM)، شهر مشهد.</p>

استناد: خوارزمی، امیدعلی؛ قاسم‌زاده، راضیه؛ پیرزاده، زهره. (۱۴۰۱). مدلسازی تأثیرگذاری اقدامات مدیریت شهری بر زیست‌پذیری شهر مشهد (نمونه موردی: ۶ و ۹).

J. Urban. Reg. Stud. 9(1): 97-119, 2022. DOI: <http://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2064>

© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

DOI: <http://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2064>

مقدمه

شهرها موجودیتی پویا و پیچیده دارند و به‌عنوان یک فرآیندی چندبعدی تعریف می‌شوند که طی آن تعداد زیادی از مردم به‌سرعت در یک منطقه جغرافیایی نسبتاً کوچک متمرکز می‌شوند و شهرها را تشکیل می‌دهند. چنین رشد سریعی به دلیل فشار اضافی بر زیرساخت‌ها و منابع طبیعی شهر، نقاط کانونی بسیاری از نگرانی‌هایی هستند که بحث‌های جاری در مورد توسعه پایدار را برنامه‌ریزی می‌کنند (Shayan & etal, 2020:1). توسعه پایدار با سه بعد اصلی اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی راه را برای مفهوم زیست‌پذیری در برنامه‌ریزی شهری باز کرده است. در واقع زیست‌پذیری مفهوم و رویکرد جدیدی در پارادایم توسعه پایدار شهری است (سالاری‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۲). واژه زیست‌پذیری شهری اغلب توسط گروه‌های مختلف تحت شرایط مختلفی استفاده می‌شود و در اصل به کیفیت زندگی در هر محیط زندگی انسانی مربوط می‌شود (Bo & etal, 2019:1). زیست‌پذیری یک مفهوم کلی است که با تعدادی از مفاهیم و اصطلاحات دیگر مانند پایدار، کیفیت زندگی، کیفیت مکان و اجتماعات سالم در ارتباط است و جنبه‌های مختلفی مانند مسائل مادی و غیرمادی را دربرمی‌گیرد (اکبری و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۸). مفهوم زیست‌پذیری شهری به‌عنوان کیفیت زندگی و رفاه ساکنان شهری تعریف شده است که شامل افراد، محیط طبیعی و محیط ساخته‌شده است (Alijani & etal, 2020:1). شاخص‌های محیط‌زیست شهری شاخص‌هایی‌اند که در هر منطقه شهری با توجه به شرایط زیست‌محیطی در بخش‌های (آب، خاک، هوا، انرژی، حمل‌ونقل و پسماند) تعیین می‌شوند؛ و ابزارهایی برای ارزشیابی کیفیت محیط‌زیست در شهرها محسوب می‌شوند (رباطی، ۱۳۹۴: ۲۵۶). پس از انقلاب صنعتی، با افزایش جمعیت شهرها و شکل‌گیری کلان‌شهرها مسائل زیست‌محیطی فراوانی پیش آمد؛ طوری که رویکردهای متنوعی در مورد حفظ محیط‌زیست شهری همانند نظریه باغشهر، شهر سبز، شهر اکولوژیک و توسعه پایدار شهری در ادبیات برنامه‌ریزی شهری مطرح شدند که می‌توان آن‌ها را در راستای به وجود آمدن شهرهای زیست‌پذیر قلمداد کرد (ویسی‌ناب و بابایی-اقدام، ۱۳۹۸: ۴۹). محیط شهری پیچیده، پویا و متنوع، مستلزم ظرفیت بالای مدیریتی است که مدیریت مطلوب شهری قابلیت فراهم کردن آن را دارد (روکی، ۱۳۹۹: ۱). مدیریت شهری در ابعاد مختلف پایداری شهری از جمله اجتماعی، کالبدی، زیست‌محیطی، خدماتی و اقتصادی دخالت مستقیم دارد و به‌عنوان بخش جدانشدنی از محیط‌زیست نقش به‌سزایی را در بهبود عملکرد زیست‌محیطی کشور ایفا می‌نماید. برقراری تعادل بین این دو می‌تواند در ارتقاء جایگاه محیط‌زیست کشور نقش مؤثر داشته باشد (قره‌بخشی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۷). از طرفی افزایش روزافزون جمعیت شهرها پیامدهای زیان‌باری را برای شهرها به ارمغان آورده است. تداوم این‌گونه رشد شهرنشینی با مشکلات اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی بحران‌آفرین است و هشدار می‌دهد که ناپایداری شهر. در این میان مشکلاتی دیگر همچون انواع آلودگی‌ها، ترافیک و مسائل و مشکلات روانی کیفیت زندگی و به‌تبع آن زیست‌پذیری در شهرها را به‌شدت کاهش می‌دهد. زیست‌پذیری مفهومی است که در نهایت شهری به‌دور از انواع آلودگی‌ها، ترافیک، مشکلات زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی را برای شهروندان به ارمغان می‌آورد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۵۶). یکی از مفاهیم جدید در حوزه زیست‌پذیری شهری، سلامت شهری است و منظور از سلامت شهری بهبود شرایط اجتماعی، جسمی، محیط فیزیکی و زیرساخت‌های شهری است که بر سلامت و بیماری شهروندان تأثیرگذار است (کیخاونی و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۴).

مسئله‌ای که در این میان مطرح است نحوه برخورد کشورهای درحال توسعه، با توجه به منابع اندکشان، با رشد فزاینده جمعیت شهری و پیامدهای آن است. این چالش‌ها و نحوه برخورد با آن‌ها دارای پنج بعد اصلی است: ظرفیت‌ها،

منابع مالی، منافع متکثر، امنیت، مدیریت شهری، پذیرش واقعیت رشد شهرها و جمعیت آن‌ها و تلاش برای بهبود ساختار و عملکرد مدیریت شهری رویکرد اصلی برای رویارویی با این مسائل است. براین اساس روش برخورد با مشکلات شهری تا حد زیادی به مدیریت کارآمد شهری بستگی دارد (نادری و پرتوی، ۱۳۸۹: ۶۶). عواملی چون نبود زیرساخت‌های لازم، مدیریت‌های موازی، عدم تدوین آیین‌نامه اجرایی در زمان مناسب و پیشی گرفتن ملاحظات اقتصادی نسبت به ضرورت‌های حفظ محیط‌زیست منجر به کاهش اثربخشی مواد قانونی مصوب در برنامه‌ها گردیده است و به‌مثابه همین موضوع حفظ محیط‌زیست شهری از جنبه مدیریتی نیز دستخوش ناهماهنگی‌ها و بی‌توجهی‌های متعددی شده است (ملکی و سعیدی، ۱۳۹۵: ۶۹). مدیریت شهری در ایران در رابطه متقابل و ارگانیک با برنامه‌ریزی شهری و زیست‌محیطی نیست. حال آنکه این دو باید در پیوند و تأثیرپذیری مداوم از یکدیگر باشند (نصیری، ۱۳۸۱: ۵۷). برای حفاظت، بهبود و بهسازی محیط‌زیست و افزایش زیست‌پذیری شهری، برقراری تعادل بین عوامل تشکیل‌دهنده آن ضروری است. ضرورت تعادل نیز در این است که عوامل تشکیل‌دهنده از نظر کمی و کیفی و ارتباطی در شرایط مناسبی قرار گرفته باشند. اتخاذ سیاست‌های نادرست، تصویب برنامه‌های ضعیف و اجرای پروژه‌ها و فعالیت‌های نامناسب شهری منشأ بی‌نظمی‌ها، تخریب و آلودگی‌های شهری محسوب می‌شوند. نقش مدیریت محیط‌زیست شهری در نیل به توسعه پایدار و کاهش و رفع معضلات زیست‌محیطی حائز اهمیت است (امیدواری و قندهاری، ۱۳۹۸: ۲۰۹)؛ بنابراین پرداختن به تئوری‌های جدید شهرسازی مانند زیست‌پذیری با اهدافی از قبیل حل مشکلات شهری، ارتقای کیفیت زندگی در شهر و کارآمدی مدیریت شهری و راهبری شهر به سمت وسوی مطلوبیت بیشتر با احترام گذاشتن به ارزش‌های بومی و محلی بیش از پیش اهمیت یافته است (قیطاسی، ۱۳۹۸: ۱).

در این میان پرداختن به زیست‌پذیری شهری در ارتباط با ابعاد مدیریت شهری در منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد به دلیل این که شهر مشهد با افزایش شهرنشینی مواجه بوده و به‌مثابه همین افزایش جمعیت، شاهد به وجود آمدن معضلات و مشکلات در دسترسی به امکانات و تسهیلات کیفیت زندگی از جمله؛ فقر، تخریب محیط‌زیست، فقدان خدمات شهری مناسب برای همه، مشکلات دسترسی به زمین و سرپناه مناسب دارای اهمیت زیادی است. مشهد به‌عنوان دومین شهر از لحاظ وسعت و جمعیت در کشور با مشکلات فراوانی از لحاظ زیست‌پذیری شهری مواجه است و یکی از محدودیت‌های کلان‌شهر مشهد نیز نبود مدیریت واحد برای برنامه‌ریزی و اجرای آن‌ها هست. مسائل مرتبط با زیست‌پذیری از جمله مسائلی است که مورد توجه مدیران شهری است و از آن به‌عنوان یک چالش در مدیریت شهری یاد می‌شود. با ارزیابی درست از مسائل شهری می‌توان از اثرات منفی توسعه شهری بر روی زیست‌پذیری جلوگیری کرد. در این پژوهش نیاز است که به تحلیل نقش مدیریت شهری در شاخص‌های اصلی زیست‌پذیری کلان‌شهر مشهد پرداخته شود و نابرابری‌های موجود در مناطق مختلف از لحاظ عملکرد مدیریتی بررسی شود زیرا فضاهای شهری بدون مدیریت پایدار، عملکرد مطلوبی نخواهند داشت و نیاز است که برای رویارویی با چالش‌های جدید شهر مشهد دگرگونی اساسی در دیدگاه‌های مدیریت شهری اعمال گردد. مهم‌ترین اهداف تحقیق حاضر عبارت‌اند از: تحلیل وضع موجود اقدامات مدیریت شهری در منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد از دیدگاه شهروندان، تحلیل مقایسه‌ای زیست‌پذیری در مناطق ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد و شناسایی نحوه تأثیرگذاری مدیریت شهری بر شاخص‌های زیست‌پذیری کلان‌شهر مشهد.

پیشینه نظری

افزایش کیفیت زیست‌پذیری شهرها و محقق کردن شهر زیست‌پذیر دارای ارتباط بسیار تنگاتنگ با مدیریت شهری، نهادها و سازمان‌های مرتبط و فعال در امور شهری هست. از بین این نهادها، شهرداری‌ها معمولاً به‌عنوان نهاد اصلی مدیریت شهری، نقش تعیین‌کننده‌ای را در حل مسائل و مشکلات شهری به عهده‌دارند و مسئول توسعه شهر در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و... می‌باشند (بابائی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۰۱). هماهنگ‌سازی میان عناصر شهری جهت اداره مطلوب امور شهری بر عهده نظام مدیریت شهری هست. توانایی برنامه‌ریزی، شناخت عناصر سیستم و ایجاد روابط متقابل بین این عناصر جهت رسیدن به هدف سیستم و افزایش رویکرد مطلوب شهری، جهت ایجاد رفاه و ارتقای کیفیت زیست‌پذیری شهری عمده وظایف مدیریت شهری را تشکیل می‌دهد (یزدان پناه عبدالملکی، ۱۳۹۲: ۱).

مفهوم مدیریت شهری: مدیریت شهری عبارت از ساماندهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیازهای ساکنان شهر است. با توجه به اینکه شهر دارای نظامی باز است، مدیریت شهری بیشتر حیطه کالبدی را در برمی‌گیرد. هدف کلان مدیریت شهری، ایجاد محیطی قابل زندگی برای همه و همراه با عدالت اجتماعی، کارایی اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی است (سالاری و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۲). مدیریت شهری شامل سیاست‌گذاری، تخصیص منابع، اجرا و عملیات است (Wong & et al, 2006: 684). مدیریت شهری را به‌مثابه بخشی از سلسله‌مراتب سیستم فضایی و تقسیمات سیاسی و جغرافیایی هر کشور بر اساس مؤلفه‌های مختلفی مانند نوع حکومت، مدیریت، سطح آگاهی، علاقه‌مندی، اجتماعی، و مشارکت مردم در نظام تصمیم‌گیری و... شکل می‌دهد. مدیریت شهری باهدف اداره مطلوب امور شهر سعی دارد روابط میان عناصر شهری را هماهنگ کند (احمدی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۰۱). شالوده مدیریت شهری عبارت است از بر عهده گرفتن نقش فعال در توسعه، مدیریت و هماهنگ‌سازی منابع برای دستیابی به اهداف توسعه شهری (پیر بابایی و رحمانی، ۱۳۹۶: ۳۱۶). مهم‌ترین هدف مدیریت شهری ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، در قالب اقشار و گروه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی است (محمدی‌فر و علوی نسب، ۱۳۹۳: ۵). در نگاه دیگر مدیریت شهری تلاش برای هماهنگ کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی برای چیره‌شدن بر مسائلی که ساکنان شهرها با آن مواجه هستند (کماسی و حسینی، ۱۳۹۳: ۱۴۳).

زیست‌پذیری شهری: خاستگاه مفهوم شهر زیست‌پذیر به دوران یونان بازمی‌گردد که افراد در پی بسط ایدئولوژی و مفهوم عدالت و انصاف بودند (حیدری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۵). موضوع پایداری زیست‌محیطی طی سه دهه پایانی قرن بیستم به‌طور ویژه‌ای مورد توجه بسیاری از افراد بخصوص محققین و دولت‌ها بوده است. از آنجایی که شهرها امروزه به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر پایداری زیست‌محیطی به شمار می‌روند تقاضا برای توسعه پایداری شهری و شهرهای پایدار مهم‌ترین چالش فراروی بشریت در قرن بیستم و یکم است به‌عبارت‌دیگر امروزه به‌طور فزاینده‌ای فرصت‌ها و چالش‌های اصلی جهان در شهرها متجلی گردیده و رشد شتابان شهرنشینی در چند دهه گذشته و گسترش فعالیت‌های صنعتی، زیرساخت‌های شهری را کاهش و در مقابل ضایعات زیست‌محیطی را بشدت افزایش داده است. شهرهایی که به‌سرعت رشد کرده به دلیل تخریب محیط طبیعی در حال حاضر خود با بحران‌های زیست‌محیطی متعددی مواجه شده‌اند و کلان‌شهرهای ایران نمونه‌های بارز آن هستند (حسین زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۲). شهر زیست‌پذیر معادل عبارت "Livable City" هست. زیست‌پذیری به‌عنوان کیفیت زندگی تجربه‌شده توسط ساکنان یک شهر منطقه

تعریف می‌شود. این کیفیت مرتبط با فضاهای شهری مطلوبی است که غنای فرهنگی را انعکاس می‌دهد. زیست‌پذیری در شهر را می‌توان این‌گونه تعریف کرد که هر یک از افراد جامعه خود را به‌عنوان یک شهروند واقعی در شهر می‌دانند و همچنین در شهرهای زیست‌پذیر پایداری و زیست‌پذیری وابستگی متقابل میان ابعاد اجتماعی، اقتصادی، و زیست‌محیطی را به رسمیت شناخته‌اند (محمدی و بهرامی، ۱۳۹۳: ۲). محیط شهری زیست‌پذیر مکانی مطلوب برای زندگی، کار، تعامل، مشارکت و توانمندسازی هست، مکانی که نیازهای و انتظارات افرادی که آنجا زندگی می‌کنند را برآورده می‌سازد (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶۰). زیست‌پذیری، به یک سیستم شهری که در آن به‌سلامت اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و روانی همه ساکنانش توجه شده است اطلاق می‌گردد. اصول کلیدی که به آن مفهوم استحکام می‌بخشد شامل: برابری، عدالت، امنیت، مشارکت، تفریح، و قدرت بخشیدن است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۷: ۳).

پیشینه عملی

در مطالعات داخلی و خارجی چندین پژوهش در مورد مدیریت شهری و زیست‌پذیری انجام شده است که ازجمله آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

موسوی نور و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهش خود با عنوان «ارائه الگوی ترکیبی زیست‌پذیری کلان‌شهر تهران» بر اساس شاخص‌های زیرساختی، ۱۳ شاخص زیست‌پذیری را موردسنجش قرار داده‌اند و به این نتایج دست‌یافته‌اند که شاخص امکانات و خدمات زیرساختی بالاترین امتیاز و شاخص پیوستگی و تعلق مکانی پایین‌ترین امتیاز را دارند. در بین ابعاد سه‌گانه زیست‌پذیری، بالاترین نمره متعلق به بعد اقتصادی است و منطقه ۱ و ۲ و ۳ حائز بالاترین نمره و در مقابل منطقه ۲۰ در پایین‌ترین رتبه از نظر زیست‌پذیری قرار دارد و نمره میانگین زیست‌پذیری کلان‌شهر تهران برابر با $3/041$ که نشانگر سطح پایین است. رخشانی نسب و نیری (۱۳۹۶)، در تحقیق خودارزیابی وضعیت شاخص‌های زیست‌پذیری شهری از دیدگاه شهروندان (مورد شناسی مناطق پنج‌گانه شهر زاهدان) بیان می‌کنند که میانگین کلی شاخص‌های زیست‌پذیری $2/67$ و پایین‌تر از حد متوسط است و بعد اجتماعی با میانگین $3/02$ ، در حد متوسط قرار دارد و دارای وضعیت مطلوب‌تری است. بعد اقتصادی با میانگین $2/54$ ، بعد چالش‌های شهری با میانگین $2/64$ و بعد زیرساخت‌های شهری با میانگین $2/50$ کمتر از حد متوسط می‌باشند و وضعیت نامطلوبی دارند. منطقه یک دارای بیشترین زیست‌پذیری و منطقه ۴ دارای کمترین رتبه در زیست‌پذیری هست. ویسی‌ناب و بابایی اقدم (۱۳۹۸)، در پژوهش خود تحت عنوان «تبیین و سطح‌بندی عوامل مؤثر بر زیست‌پذیری با استفاده از رویکرد مدل‌سازی ساختاری-تفسیری و تکنیک میک مک (مطالعه موردی کلان‌شهر تبریز)»، ۱۳ شاخص را شناسایی و به سطح‌بندی آن‌ها پرداخته‌اند. نتایج نشان داده که ۵ شاخص، توزیع عادلانه امکانات و خدمات زیرساختی، اشتغال مناسب و پایدار، توسعه حمل‌ونقل عمومی و پایدار، افزایش امنیت فردی و اجتماعی و توسعه آموزش عمومی به‌عنوان شاخص‌های کلیدی نقش بسیار مهمی در وضعیت زیست‌پذیری کلان‌شهر تبریز دارند و مهم‌ترین ابعاد اثرگذار بر زیست‌پذیری کلان‌شهر تبریز عبارت‌اند از: اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی.

کنت باتون (۲۰۰۲)، در پژوهشی با عنوان «شاخص‌های مدیریت شهری و محیط‌زیست شهری» بیان می‌کند پیوندهای مهمی بین شرایط محیط محلی و شاخص‌های مدیریتی مربوط به یک شهر و عملکرد زیست‌محیطی آن شهر وجود دارد. بدلند و همکاران (۲۰۱۴)، در پژوهشی تحت عنوان «زیست‌پذیری: درس‌های جدید از استرالیا» برای بررسی پتانسیل شاخص‌ها برای اندازه‌گیری عوامل تعیین‌کننده اجتماعی سلامت، بر اساس اطلاعاتی که در مدت سه سال

جمع‌آوری کرده بودند، ۲۳۳ شاخص مشخص کرده‌اند و در کنار این یازده حوزه زیست‌پذیری مرتبط با سلامت اجتماعی را تعیین کرده‌اند از جمله: جنایت و ایمنی، تحصیلات، اشتغال و درآمد، خدمات بهداشتی و اجتماعی، مسکن، اوقات فراغت و فرهنگ، غذاهای محلی و سایر کالاها، محیط طبیعی، فضای باز عمومی، حمل‌ونقل، انسجام اجتماعی و دموکراسی محلی. آن‌ها بیان می‌کنند که تمامی این موارد می‌توانند با اطلاعات موجود در زمینه سلامت و رفاه مرتبط باشند تا سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری در داخل استرالیا را هدایت کنند.

داده‌ها و روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی-پیمایشی هست. روش تحقیق بدنه اصلی هر پژوهش را تشکیل می‌دهد. بدین جهت در مرحله اول برای دستیابی به مبانی نظری عنوان پژوهش و کسب اطلاعات در رابطه با شاخص‌های مدیریت و زیست‌پذیری شهری، از روش کتابخانه‌ای و اسنادی (کتب، مجلات، مقالات، آمارنامه‌ها و...) استفاده شده است؛ به طوری که ابتدا با استفاده از مطالعات اسنادی و نتایج پژوهش‌های پیشین، پرسشنامه در دو بخش شاخص مدیریت شهری و شاخص زیست‌پذیری در مجموع ۱۰ شاخص و ۶۴ گویه تنظیم شد که در جدول (۱) آمده است. در مرحله بعدی به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه متشکل از سؤالات عمومی و تخصصی محقق ساخته، استفاده شد. برای تعیین حجم نمونه آماری از فرمول کوکران استفاده شده است و نمونه پژوهش ۳۸۴ نفر از شهروندان منطقه ۹ (به عنوان منطقه برخوردار) و منطقه ۶ (به عنوان منطقه کمتر برخوردار) کلان‌شهر مشهد تعیین شدند که با توجه به تعداد پرسشنامه‌ها و وسعت و جمعیت مناطق مورد مطالعه، این تعداد با استفاده از فرمول تناسب بین دو منطقه تقسیم شد، به این ترتیب که تعداد نمونه پژوهش در منطقه ۹، ۲۲۶ نفر و تعداد نمونه در منطقه ۶، ۱۵۹ نفر به تناسب وسعت و جمعیت انتخاب شدند، سپس پرسشنامه‌ها توزیع و اطلاعات مورد نیاز به دست آمد. جهت محاسبه پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ در Spss برای دو منطقه ۶ و ۹ استفاده شد. در مرحله تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تی تست در نرم‌افزار Spss وضعیت شاخص‌های مدیریت شهری و زیست‌پذیری در دو منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد مورد سنجش قرار گرفت. در نهایت با استفاده از مدل معادلات ساختاری از نوع AMOS و آزمون تحلیل عاملی تأییدی نسبت به تعیین میزان تأثیر هر کدام از مؤلفه‌های مدیریت شهری بر روی شاخص زیست‌پذیری اقدام گردید. جدول (۱) شاخص‌ها و متغیرهای مرتبط شامل متغیر وابسته (زیست‌پذیری شهری) و متغیر مستقل (مدیریت شهری) را نشان می‌دهد.

جدول ۱- شاخص‌ها و متغیرهای مدیریت شهری و زیست‌پذیری

مدیریت شهری		
منابع	سنجه‌ها	شاخص‌ها
(Hajduk, 2016)	(city services 1)	۱. بحران‌ها
	(city services 2)	۲. آتش‌نشانی و خدمات ایمنی
	(city services 3)	۳. بازیافت‌ها
	(city services 4)	۴. آرامستان‌ها
	(city services 5)	۵. تأسیسات شهری
(مجتبی‌زاده خانقاهی و آزادی، ۱۳۹۴) و (رضویان و همکاران، ۱۳۹۳) و (پور رمضان و همکاران، ۱۳۹۷)	(physical 1)	۱. زیرساخت‌های شهری
	(physical 2)	۲. قدمت ساختمان‌ها
	(physical 3)	۳. شبکه معابر

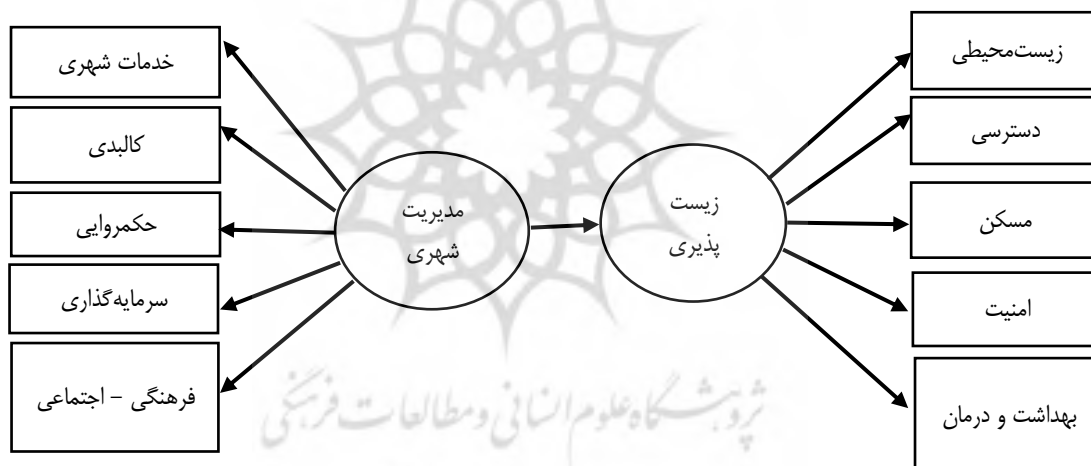
	<p>۴. بازسازی بناهای فرسوده (physical 4)</p> <p>۵. ناسازگاری همجواری (physical 5)</p> <p>۶. کیفیت محلات (physical 6)</p> <p>۷. ساخت وسازهای غیرمجاز (physical 7)</p>	کالبدی
(اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۷) و (طیاری و همکاران، ۱۳۹۹)	<p>۱. شفافیت (Governance 1)</p> <p>۲. مشارکت (Governance 2)</p> <p>۳. قانون مداری (Governance 3)</p> <p>۴. پاسخگویی (Governance 4)</p> <p>۵. کارایی و اثربخشی (Governance 5)</p>	حکمروایی
(سروشان، ۱۳۹۶) و (رضایی، ۱۴۰۰)	<p>۱. فضای سبز شهری (investment 1)</p> <p>۲. دفع زباله (investment 2)</p> <p>۳. اشتغال (investment 3)</p> <p>۴. فناوری‌های نوین (investment 4)</p> <p>۵. حمل و نقل شهری (investment 5)</p> <p>۶. زمین‌های قهوه‌ای (investment 6)</p>	سرمایه‌گذاری
(حبیبی و همکاران، ۱۳۹۷)	<p>۱. امور اجتماعی (Cultural and social 1)</p> <p>۲. خدمات تفریحی (Cultural and social 2) (فراغت)</p> <p>۳. گردشگری (Cultural and social 3)</p> <p>۴. ورزش (Cultural and social 4)</p> <p>۵. آموزش هنر (Cultural and social 5)</p> <p>۶. فرهنگ شهروندی (Cultural and social 6)</p> <p>۷. اطلاع‌رسانی رسانه‌ها (Cultural and social 7)</p>	فرهنگی- اجتماعی
زیست‌پذیری		
منابع	سنجه‌ها	شاخص‌ها
Button,2002, Teixeira&etal,2020 Felbinger,1990	<p>۱. آلودگی صوتی (enviro 1)</p> <p>۲. کیفیت هوا (enviro 2)</p> <p>۳. فضای سبز شهری (enviro 3)</p> <p>۴. پارکینگ‌ها (enviro 4)</p> <p>۵. مبلمان شهری (enviro 5)</p> <p>۶. منابع طبیعی شهر (enviro 6)</p> <p>۷. پارک‌ها (enviro7)</p> <p>۸. کیفیت آب شرب (enviro 8)</p>	زیست‌محیطی
(احد نژاد، سجادی، یاری قلی، ۱۳۹۸)	<p>۱. امکانات آموزشی (access 1)</p> <p>۲. تفریحی (access 2)</p> <p>۳. تجهیزات شهری (آب، برق و...) (access 3)</p> <p>۴. مراکز تجاری و مراکز خرید (access 4)</p> <p>۵. حمل و نقل عمومی (access 5)</p> <p>۶. پیاده محوری (access 6)</p> <p>۷. سرویس‌های بهداشتی (access 7)</p>	دسترسی
(لطیفی، شیخی، عیسی لو، ۱۳۹۶)	<p>۱. قیمت زمین (Housing 1)</p> <p>۲. نحوه مالکیت (Housing 2)</p> <p>۳. وضعیت فیزیکی مسکن (Housing 3)</p> <p>۴. سطح زیربنا (Housing 4)</p> <p>۵. تعداد اتاق (Housing 5)</p> <p>۶. نور و روشنایی مسکن (Housing 6)</p>	مسکن
(صفایی پور، پیری، امان پور و همکاران، ۱۳۹۴)	۱. کنترل و نظارت (پلیس، دوربین) (Security 1)	

	(Security 2) (Security 3) (Security 4) (Security) (Security 6) (Security 7)	۲. روشنایی فضا ۳. وقوع جرم ۴. آسیب‌پذیری فضا ۵. سرقت ۶. نزاع گروهی ۷. امنیت زنان	امنیت
(مهرنجانی، تولایی، رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۴) و (احمدی، حاتمی نژاد، پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۸)	(Healthcare 1) (Healthcare 2) (Healthcare 3) (Healthcare 4) (Healthcare 5) (Healthcare 6)	۱. وجود بیمارستان و درمانگاه ۲. کیفیت خدمات در بیمارستان ۳. وجود خدمات تخصصی ۴. عملکرد اورژانس ۵. تجهیزات پزشکی مناسب ۶. خدمات مناسب بیمه	بهداشت و درمان

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مدل مفهومی تحقیق

بر اساس جدول (۱)، مدل مفهومی تحقیق در شکل (۱) ارائه شده است. مدل مفهومی زیر ارتباط بین مدیریت شهری و زیست‌پذیری را در منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد بر اساس شاخص‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد.

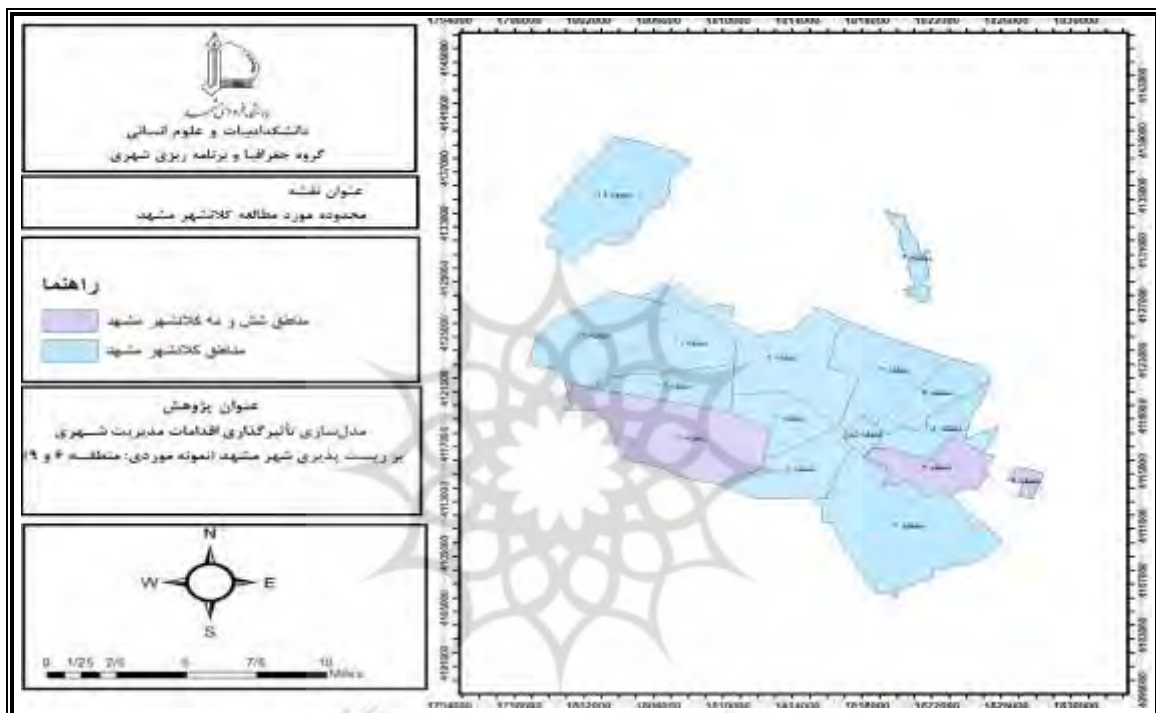

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

قلمرو پژوهش

محدوده مورد مطالعه این پژوهش منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد هست. کلان‌شهر مشهد شهری در شمال شرق ایران و مرکز استان خراسان رضوی است که از نظر موقعیت ریاضی در طول ۵۲/۲ تا ۳۷/۶۰ شرقی و عرض جغرافیایی ۳۵/۳۵ تا ۳۷/۷ شمالی واقع شده است، ارتفاع از سطح دریا ۹۹۰ متر و فاصله آن از تهران ۹۴۵ کیلومتر است. این شهر در زمان افشاریان پایتخت ایران بوده، مشهد با ۱۴۲/۹ کیلومتر مربع مساحت، دومین شهر پهناور ایران پس از تهران است. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ بالغ بر ۳،۰۰۱،۱۸۴ تن جمعیت دارد و نود و پنجمین شهر پرجمعیت دنیا به شمار می‌رود. شهر مشهد با توجه به منابعی که دارد در حال حاضر در تأمین جمعیت خود با مشکلات زیادی مواجه است، در کنار مشکلات موجود به علت اینکه مشهد شهری توریستی-مذهبی است و سالانه حدود ۲۰ میلیون زائر را پذیراست، همین مسئله نیز وضعیت زیست‌پذیری شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهد (هنرور صدیقیان، ۱۳۹۵: ۶۷). در

پژوهش حاضر از میان مناطق ۱۳ گانه کلان‌شهر مشهد دو منطقه برای بررسی انتخاب‌شده‌اند، منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد دارای ۴۴۷۳ هکتار مساحت و جمعیتی بالغ بر ۳۲۷،۰۶۱ نفر هست. سومین منطقه از لحاظ وسعت در بین مناطق محسوب می‌شود، این منطقه به دلیل فرارگیری تعداد زیادی دانشگاه و مراکز علمی در آن عنوان قطب علمی شرق کشور را به خود اختصاص داده است؛ و منطقه ۶ کلان‌شهر مشهد مساحتی بالغ بر ۱۸۶۹ هکتار دارد و جمعیت آن ۲۳۲،۶۱۶ نفر را شامل می‌شود، هشتمین منطقه از لحاظ وسعت در بین مناطق مشهد محسوب می‌شود و به دلیل هم‌جواری با بارگاه ملکوتی امام رضا (ع) نیز بسیار حائز اهمیت است (آمارنامه، ۱۳۹۵: ۳).

شکل ۲- نقشه منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد

یافته‌ها

مشخصات پاسخگویان

از لحاظ سنی بیشترین درصد شهروندان پاسخگو برای منطقه شش و نه بین ۴۰ تا ۴۹ با ۳۴٪ و ۴۳٪ بودند و کمترین درصد را بیشتر از ۶۰ سال تشکیل می‌دهد. در منطقه شش پاسخگویان مرد ۵۴٪ و زن ۴۵٪ بودند و برای منطقه نه ۵۷٪ مرد و ۴۲٪ زن بودند. از لحاظ تعداد افراد خانواده در منطقه شش ۴۰٪ پاسخگویان خانواده چهار نفر و برای منطقه نه ۳۷٪ چهار نفر را تشکیل می‌دهد. از جنبه درآمد ماهانه در منطقه ۶ بیشترین درصد آن ۲ تا ۴ میلیون یعنی ۲۲٪، ۱۳٪ تا ۶ میلیون، ۱۵٪ کمتر از یک میلیون، ۱۱٪ تا ۲ میلیون، ۷٪ تا ۶ تا ۸ میلیون است. در منطقه نه پاسخگویان از لحاظ درآمدی به میزان درآمد ماهانه ۴۰٪ تا ۴ تا ۶ میلیون، ۱۶٪ تا ۶ تا ۸ میلیون، ۱۱٪ تا ۲ تا ۴ میلیون، ۷٪ کمتر از یک میلیون، ۶٪ تا ۲ میلیون را تشکیل می‌دهند.

یافته‌های تحلیلی

همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود ابزار تحقیق از پایایی مطلوبی برخوردار هست.

جدول ۲- ضرایب آلفای کرون باخ متغیرهای تحقیق

مناطق	متغیر	مجموع	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
منطقه ۶	مدیریت شهری	۱۵۹	۳۱	۰,۹۲۶
	زیست‌پذیری	۱۵۹	۳۱	۰,۹۳۲
منطقه ۹	مدیریت شهری	۲۲۵	۳۴	۰,۹۱۶
	زیست‌پذیری	۲۲۵	۳۴	۰,۹۰۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بررسی وضعیت شاخص‌های مدیریت شهری و زیست‌پذیری در منطقه ۶ و ۹

برای تجزیه و تحلیل وضعیت شاخص‌های ابعاد مدیریت شهری و زیست‌پذیری در دو منطقه از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون با توجه به معیار تصمیم (p-value) که با عنوان sig یا سطح معناداری آمده است با توجه به جدول (۴) در منطقه ۶، بعد مدیریت شهری، حد بالا و حد پایین هر دو منفی هستند، میزان آن‌ها کمتر از حد میانگین است و سطح معنی‌دار آن‌ها (۰/۰۰۰) می‌باشد که مورد تأیید نیست. در بعد زیست‌پذیری، حد پایین منفی و حد بالا مثبت است، میزان آن‌ها برابر میانگین و سطح معنی‌داری (۰/۴۹۹) است. همچنین در منطقه ۹ متغیرهای مدیریت شهری و زیست‌پذیری حد بالا و حد پایین در هر دو متغیر مثبت است که میزان آن‌ها بیشتر از حد میانگین است و سطح معنی‌داری آن‌ها (۰,۰۰۰) است. بنابراین ابعاد مدیریت شهری و زیست‌پذیری در منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد با درصد اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار است؛ بنابراین با توجه به جدول (۳) که میانگین و مقدار آزمون برابر با سه آمده است مطلوبیت ابعاد زیست‌پذیری در منطقه ۶ و ابعاد مدیریت شهری و زیست‌پذیری در منطقه ۹، تأیید می‌گردد. به عبارتی شاخص‌های ابعاد مدیریت شهری و زیست‌پذیری در منطقه ۹ شهر مشهد در سطح متوسط به بالا قرار دارد. در منطقه ۹ نیز بعد زیست‌پذیری در سطح متوسط به بالا اما شاخص‌های مدیریت شهری پایین‌تر از متوسط است.

جدول ۳- آماره‌های تک نمونه‌ای برای ابعاد مدیریت شهری و زیست‌پذیری

مناطق	ابعاد	مجموع	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
منطقه ۶	مدیریت شهری	۱۵۹	۲,۴۰۳	۰,۵۹۸	۰,۰۴۷
	زیست‌پذیری	۱۵۹	۳,۰۳۴	۰,۶۴۴	۰,۰۵۱
منطقه ۹	مدیریت شهری	۲۲۵	۳,۱۴۲	۰,۶۳۲	۰,۰۴۲
	زیست‌پذیری	۲۲۵	۳,۹۷۹	۰,۵۱۲	۰,۰۳۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۴- آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای شاخص‌های مدیریت شهری و زیست‌پذیری

مناطق	ابعاد	مقدار آزمون: ۳			
		میزان T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین
منطقه ۶	مدیریت شهری	-۱۲,۵۷۷	۱۵۸	۰,۰۰۰	-۰,۵۹۶
		۰,۶۷۷	۱۵۸	۰,۴۹۹	۰,۰۳۴
					فاصله اطمینان ۹۵٪
					کمترین
					بیشترین

						زیست‌پذیری	
۰,۲۲۵	۰,۰۵۹	۰,۱۴۲	۰,۰۰۱	۲۲۴	۳,۳۷۰	مدیریت شهری	منطقه ۹
۱,۰۴۶	۰,۹۱۱	۰,۹۷۸	۰,۰۰۰	۲۲۴	۲۸,۶۷۲	زیست‌پذیری	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بررسی اثرات شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در مناطق شش و نه کلان‌شهر مشهد بر اساس معادلات ساختاری

در این مبحث به شناسایی شاخص‌های اثرگذار مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در مناطق شش و نه کلان‌شهر مشهد با استفاده از مدل معادلات ساختاری در نرم‌افزار AMOS پرداخته شده است. با توجه به این نکته که در پژوهش حاضر شاخص‌های زیست‌پذیری به‌عنوان متغیر ملاک بود، برای بررسی و شناسایی مهم‌ترین شاخص‌های مدیریت شهری بر شاخص‌های زیست‌پذیری در پژوهش در نمونه مورد مطالعه از ساختار عاملی (تحلیل عامل تأییدی مرتبه اول) به روش حداکثر درست‌نمایی استفاده شد.

برای تعیین اینکه کدام‌یک از شاخص‌های برازندگی برآورد بهتری از مدل فراهم می‌کند، توافق عمومی و کلی میان متخصصین معادلات ساختاری وجود ندارد، از این رو پیشنهاد می‌شود ترکیبی از ۵ شاخص گزارش شود. در پژوهش حاضر به منظور ارزیابی نیکویی- برازش مدل از شاخص مطلق (برازندگی مدل) کای اسکوتر^۱، درجه آزادی^۲، سطح معناداری، نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی شاخص‌های نسبی ریشه خطای میانگین مجذورات برآورد^۳، شاخص برازش تطبیقی^۴، شاخص ضریب ایجاز^۵ و شاخص برازش تطبیقی مقصد^۶ استفاده شد. جدول (۵) به بررسی شاخص‌های مورد نظر در مدل-های پژوهش پرداخته است. با توجه به تعداد نمونه مورد مطالعه می‌توان بیان کرد که شاخص‌ها برازش در محدوده قابل قبول قرار داشته و دارای برازش خوبی بوده و شاخص RMSEA که مهم‌ترین شاخص در این زمینه هست برابر ۰/۰۷۷ و ۰/۰۵۳ به دست آمد که در محدوده مناسب از نظر کمترین و بیشترین فاصله اطمینان برای معناداری مدل قرار داشته و بیانگر این است که مدل‌های مذکور در سطح خوبی قرار دارد. برازش نهایی مدل پس از حذف برخی از مسیرها در جدول (۵) بیان شده است.

جدول ۵- شاخص‌های برازش مدل نهایی پژوهش

مقدار به دست آمده		محدوده قابل قبول	معیار برازش مدل	نوع شاخص
منطقه ۹	منطقه ۶			
۱۱۶۰/۳۲	۱۰۷۵/۴	+	کای اسکوتر	شاخص‌های مطلق (برازندگی مدل)
۶۷۹	۶۶۴	+	درجه آزادی	
۰/۰۳۱	۰/۰۰۰	۰/۰۵۲	سطح معناداری	
۲/۰۹۱	۱/۶۵۳	بین ۱/۵ الی ۳/۵	نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی	شاخص‌های نسبی
۰/۰۵۳	۰/۰۷۷	$\geq ۰/۰۸$	ریشه خطای میانگین مجذورات	
۰/۹۱۱	۰/۸۹۱	$\leq ۰/۹$	شاخص برازش تطبیقی	
۰/۹۲۵	۰/۹۲۰	$\leq ۰/۵$	شاخص ایجاز	
۰/۸۲۵	۰/۷۶۶	$\leq ۰/۶$	شاخص برازش تطبیقی مقصد	

1 X²

2 df

3 RMSEA

4 CFI

5 PRADO

6 PCR

مأخذ؛ یافته‌های پژوهش

بررسی اثرگذاری شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه ۶

نتایج به‌دست‌آمده از شناسایی مهم‌ترین اثرات شاخص مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه شش کلان‌شهر مشهد با استفاده از روش تحلیل عامل تأییدی بیانگر این است که اکثریت شاخص‌های مدیریت شهری بر شاخص‌های زیست‌پذیری دارای تأثیر معنادار است. بیشترین بار عاملی یا ضریب رگرسیونی به‌دست‌آمده در این خصوص متعلق به تأثیر شاخص خدمات شهری بر میزان دسترسی با وزن بتا استاندارد ۰/۸۴۸ و سپس، میزان تأثیر شاخص خدمات شهری بر بهداشت و درمان به میزان ۰/۶۹۸ بود. از شاخص‌های فاقد معناداری در منطقه شش کلان‌شهر مشهد، شاخص سرمایه‌گذاری بر شاخص‌های دسترسی و مسکن و شاخص فرهنگی و اجتماعی بر دسترسی بود؛ بنابراین می‌توان چنین استنباط کرد که سایر شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه شش کلان‌شهر مشهد دارای تأثیر معنادار است (شکل ۳). بر اساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان ۶ شاخص مدیریت شهری که دارای بیشترین اثر بر روی ابعاد زیست‌پذیری در منطقه ۶ کلان‌شهر مشهد هستند را به ترتیب اولویت بیان کرد:

۱- خدمات شهری بر روی دسترسی

۲- خدمات شهری بر روی بهداشت و درمان

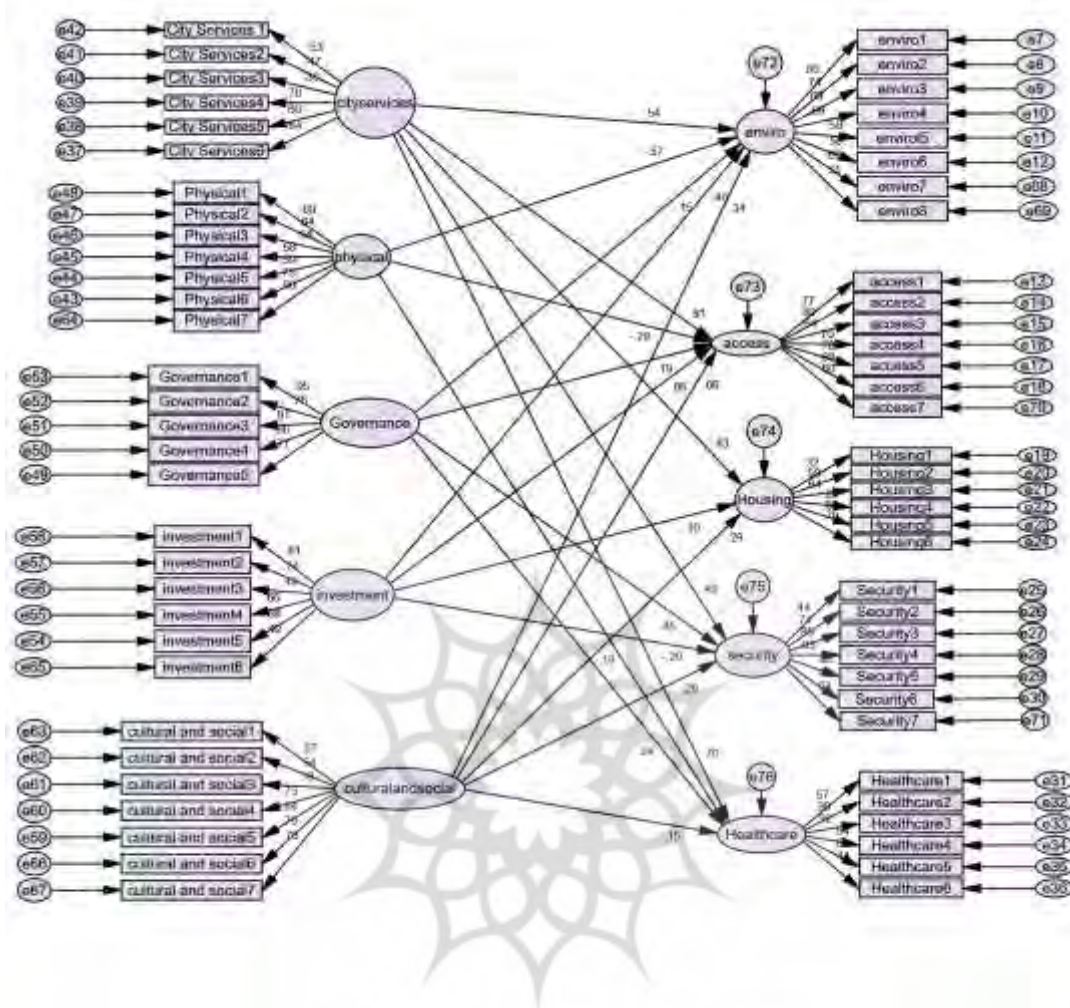
۳- کالبدی بر روی زیست‌محیطی

۴- خدمات شهری بر روی زیست‌محیطی

۵- خدمات شهری بر روی امنیت

۶- حکمروایی بر روی امنیت.

شکل ۳- مدل تحلیل عامل تأییدی برای شاخص‌های مدیریت و زیست‌پذیری برای منطقه شش

جدول (۶) نتایج به‌دست‌آمده از مدل ساختاری، رتبه‌بندی و سطح‌بندی میزان تأثیر شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه ۶ را نشان می‌دهد. در این خصوص بارهای عاملی یا ضرایب رگرسیونی استانداردشده کمتر از $0/3$ و معنادار در سطح ضعیف، بالاتر از $0/3$ در سطح قابل‌قبول، بالاتر از $0/4$ در سطح متوسط و بیشتر از $0/5$ در سطح قوی قرار دارد. با توجه به این تفاسیر و نتایج به‌دست‌آمده می‌توان گفت که شاخص خدمات شهری بر ابعاد زیست‌پذیری دارای سطوح اثرگذاری قوی‌تر هست؛ بنابراین در منطقه ۶ کلان‌شهر مشهد بعد خدمات شهری دارای بیشترین اثرگذاری بر زیست‌پذیری است.

جدول ۶- بررسی اثرات شاخص مدیریت شهری بر زیست‌پذیری بر اساس شاخص غیراستاندارد و استاندارد‌دیده در مدل معادلات ساختاری برای منطقه ۶

مدیریت شهری	زیست‌پذیری	انحراف معیار	آماره t	ضریب رگرسیونی		سطح معناداری	رتبه	سطح اثر
				غیراستاندارد	استاندارد			
خدمات شهری	زیست‌محیطی	۰,۰۶۷	۸,۴۷۳	۰,۵۶۵	۰,۵۴۵	۰,۰۰۰	۴	قوی
	دسترسی	۰,۰۷۸	۹,۳۱۰	۰,۷۲۷	۰,۸۴۸	۰,۰۰۰	۱	قوی
	مسکن	۰,۰۵۱	۳,۲۳۹	۰,۱۶۴	۰,۴۳۱	۰,۰۰۱	۷	متوسط
	امنیت	۰,۰۵۷	۴,۴۸۶	۰,۲۵۶	۰,۴۸۹	۰,۰۰۰	۵	متوسط
	بهداشت و درمان	۰,۰۶۷	۶,۴۰۳	۰,۴۳۲	۰,۶۹۸	۰,۰۰۰	۲	قوی
کابندی	زیست‌محیطی	۰,۰۶۶	-۸,۹۷۰	-۰,۵۹۵	۰,۵۷۳	۰,۰۰۰	۳	قوی
	دسترسی	۰,۰۵۸	-۴,۴۶۸	-۰,۲۵۷	۰,۲۸۶	۰,۰۰۰	۱۱	ضعیف
	بهداشت و درمان	۰,۰۴۳	-۲,۶۹۴	-۰,۱۱۶	۰,۱۸۸	۰,۰۰۷	۱۶	ضعیف
حکروایی	زیست‌محیطی	۰,۰۵۳	۲,۹۵۷	۰,۱۵۸	۰,۱۵۲	۰,۰۰۳	۱۷	ضعیف
	دسترسی	۰,۰۵۴	۳,۲۱۷	۰,۱۷۵	۰,۱۹۴	۰,۰۰۱	۱۵	ضعیف
	امنیت	۰,۰۵۳	۴,۴۰۸	۰,۲۳۴	۰,۴۴۷	۰,۰۰۰	۶	متوسط
	بهداشت و درمان	۰,۰۴۳	۳,۴۸۱	۰,۱۵۱	۰,۲۴۴	۰,۰۰۰	۱۳	ضعیف
سرمایه‌گذاری	زیست‌محیطی	۰,۰۶۱	۶,۸۴۹	۰,۴۱۷	۰,۴۰۲	۰,۰۰۰	۸	متوسط
	دسترسی	۰,۰۵۴	۰,۷۹۸	۰,۰۴۳	۰,۰۴۸	۰,۴۲۵	۲۱	فاقد اثر
	مسکن	۰,۰۳۲	-۱,۱۶۴	-۰,۰۳۷	۰,۰۹۸	۰,۲۴۴	۱۹	فاقد اثر
	امنیت	۰,۰۴۰	-۲,۶۱۲	-۰,۱۰۵	-۰,۲۰۱	۰,۰۰۹	۱۴	ضعیف
فرهنگی - اجتماعی	زیست‌محیطی	۰,۰۵۹	۵,۹۴۷	۰,۳۴۹	۰,۳۳۶	۰,۰۰۰	۹	قابل قبول
	دسترسی	۰,۰۵۵	۰,۹۹۳	۰,۰۵۵	۰,۰۶۱	۰,۳۳۱	۲۰	فاقد اثر
	مسکن	۰,۰۴۱	۲,۷۱۵	۰,۱۱۰	۰,۲۸۹	۰,۰۰۷	۱۰	ضعیف
	امنیت	۰,۰۴۲	۳,۱۶۸	۰,۱۳۴	۰,۲۵۶	۰,۰۰۲	۱۲	ضعیف
	بهداشت و درمان	۰,۰۴۲	-۲,۱۹۳	-۰,۰۹۳	-۰,۱۵۰	۰,۰۲۸	۱۸	ضعیف

مأخذ: یافته‌های پژوهش

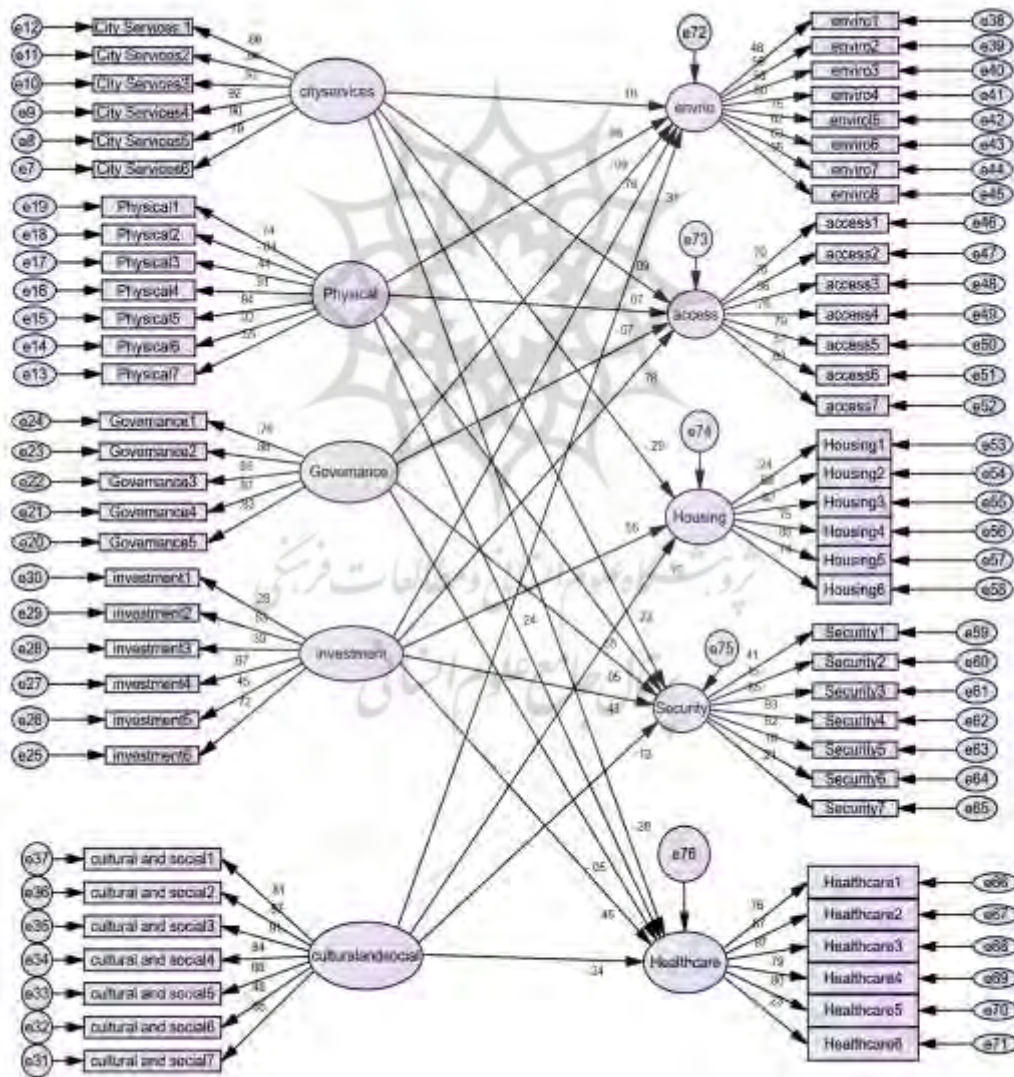
بررسی اثرگذاری شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه ۹

نتایج به‌دست‌آمده از شناسایی مهم‌ترین اثرات شاخص مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد با استفاده از روش تحلیل عامل تأییدی بیانگر این است که شاخص‌های سرمایه‌گذاری از مدیریت شهری بر شاخص‌های زیست‌پذیری دارای بیشترین تأثیر معنادار است. در این خصوص بیشترین ضرایب بتا استاندارد شده متعلق به شاخص سرمایه‌گذاری بر روی شاخص‌های دسترسی، زیست‌محیطی و مسکن بود. بیشترین بار عاملی یا ضریب رگرسیونی به‌دست‌آمده در این خصوص متعلق به تأثیر شاخص سرمایه‌گذاری بر میزان دسترسی با وزن بتا استاندارد

۰/۷۸۰ و سپس بر روی شاخص زیست‌محیطی به میزان ۰/۷۵۶ و مسکن به میزان ۰/۵۵۴ بود. از شاخص‌های فاقد معناداری در منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد می‌توان به شاخص حکمروایی اشاره نمود که بر روی هیچ‌کدام از ابعاد زیست-پذیری اثر معناداری نداشت (شکل ۴). بر اساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان ۶ شاخص مدیریت شهری را که دارای بیشترین اثر بر روی ابعاد زیست‌پذیری در منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد هستند، به ترتیب اولویت بیان کرد:

- ۱- سرمایه‌گذاری بر روی دسترسی
- ۲- سرمایه‌گذاری بر روی زیست‌محیطی
- ۳- سرمایه‌گذاری بر روی مسکن
- ۴- کالبدی بر روی امنیت
- ۵- سرمایه‌گذاری بر روی بهداشت و درمان
- ۶- سرمایه‌گذاری بر روی امنیت.

شکل ۴- مدل تحلیل عامل تأییدی شاخص‌های مدیریت شهری و زیست‌پذیری در منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد

جدول (۷) نتایج به دست آمده از مدل ساختاری، رتبه بندی و سطح بندی میزان تأثیر شاخص های مدیریت شهری بر زیست پذیری در منطقه ۹ را نشان می دهد. در این خصوص بارهای عاملی یا ضرایب رگرسیونی استاندارد شده کمتر از ۰/۳ و معنادار در سطح ضعیف، بالاتر از ۰/۳ در سطح قابل قبول، بالاتر از ۰/۴ در سطح متوسط و بیشتر از ۰/۵ در سطح قوی قرار دارد. با توجه به این تفاسیر و نتایج به دست آمده می توان گفت که شاخص سرمایه گذاری بر ابعاد زیست پذیری دارای سطوح اثرگذاری قوی تر هست؛ بنابراین بیشترین میزان اثرگذاری مدیریت شهری در منطقه ۹ کلان شهر مشهد مربوط به بعد سرمایه گذاری است.

جدول ۷- بررسی اثرات شاخص مدیریت شهری بر زیست پذیری بر اساس شاخص غیراستاندارد و استاندارد شده در مدل معادلات ساختاری برای منطقه ۹

مدیریت شهری	زیست پذیری	انحراف معیار	آماره t	ضریب رگرسیونی		سطح معناداری	رتبه	سطح اثر
				غیراستاندارد	استاندارد			
خدمات شهری	زیست محیطی	۰,۰۳۵	۱,۷۵۰	۰,۰۶۱	۰,۰۹۸	۰,۰۸۰	۱۴	فاقد اثر
	دسترسی	۰,۰۳۳	۱,۵۲۳	۰,۰۵۰	۰,۰۸۷	۰,۱۲۸	۱۵	فاقد اثر
	مسکن	۰,۰۳۵	-۲,۷۹۳	-۰,۰۹۸	-۰,۲۸۸	۰,۰۰۵	۷	ضعیف
	امنیت	۰,۰۲۷	۳,۵۷۹	۰,۰۹۷	۰,۲۲۰	۰,۰۰۰	۱۱	ضعیف
کالبدی	بهداشت و درمان	۰,۰۴۱	-۴,۵۹۴	-۰,۱۸۹	-۰,۲۷۶	۰,۰۰۰	۹	ضعیف
	زیست محیطی	۰,۰۳۵	-۱,۴۲۴	-۰,۰۴۹	-۰,۰۷۹	۰,۱۵۴	۱۷	فاقد اثر
	دسترسی	۰,۰۳۳	۱,۲۰۷	۰,۰۳۹	۰,۰۶۸	۰,۲۲۸	۱۹	فاقد اثر
	امنیت	۰,۰۴۱	۳,۹۵۱	۰,۱۶۳	۰,۵۵۲	۰,۰۰۰	۴	قوی
حکروایی	بهداشت و درمان	۰,۰۴۳	۵,۳۸۴	۰,۲۳۳	۰,۳۲۷	۰,۰۰۰	۱۰	ضعیف
	زیست محیطی	۰,۰۳۵	-۱,۵۵۲	-۰,۰۵۴	-۰,۰۸۶	۰,۱۲۱	۱۶	فاقد اثر
	دسترسی	۰,۰۳۳	-۱,۲۵۴	-۰,۰۴۱	-۰,۰۷۱	۰,۲۱۰	۱۸	فاقد اثر
	امنیت	۰,۰۲۳	۰,۸۷۹	۰,۰۲۰	۰,۰۴۷	۰,۳۸۰	۲۱	فاقد اثر
سرمایه گذاری	بهداشت و درمان	۰,۰۴۰	-۰,۸۷۲	-۰,۰۳۵	-۰,۰۵۰	۰,۳۸۳	۲۰	فاقد اثر
	زیست محیطی	۰,۰۷۱	۶,۶۶۱	۰,۴۲۷	۰,۷۵۶	۰,۰۰۰	۲	قوی
	دسترسی	۰,۰۴۷	۹,۵۵۹	۰,۰۴۹	۰,۷۸۰	۰,۰۰۰	۱	قوی
	مسکن	۰,۰۵۸	۳,۲۳۱	۰,۱۸۶	۰,۵۵۴	۰,۰۰۱	۳	قوی
فرهنگی اجتماعی	امنیت	۰,۰۳۷	۴,۹۲۳	۰,۱۸۰	۰,۴۲۶	۰,۰۰۰	۶	متوسط
	بهداشت و درمان	۰,۰۴۶	۶,۸۳۸	۰,۳۱۱	۰,۴۳۵	۰,۰۰۰	۵	متوسط
	زیست محیطی	۰,۰۴۳	۴,۶۲۸	۰,۱۹۷	۰,۳۱۳	۰,۰۰۰	۷	قابل قبول
	مسکن	۰,۰۲۳	-۱,۴۴۹	-۰,۰۳۴	-۰,۰۹۹	۰,۱۴۷	۱۳	فاقد اثر
	امنیت	۰,۰۲۴	۲,۱۸۰	۰,۰۵۲	۰,۱۲۳	۰,۰۲۹	۱۲	ضعیف
	بهداشت و درمان	۰,۰۴۳	-۵,۵۳۳	-۰,۲۵۳	-۰,۳۴۳	۰,۰۰۰	۸	قابل قبول

مأخذ: یافته های پژوهش

جدول (۸) به بررسی بارهای عاملی به دست آمده در سطح گویه های پژوهش پرداخته است. در این زمینه میزان بار عاملی به دست آمده برای گویه های پژوهش، در بین شاخص های مدیریت شهری در منطقه ۶ در بازه عددی (۰/۱۶۰) الی (۰/۹۵۳) به دست آمد؛ که بیشترین میزان آن متعلق به گویه (شفافیت). همچنین میزان بار عاملی به دست آمده برای گویه های پژوهش، در بین شاخص های زیست پذیری در منطقه ۶ در بازه عددی (۰/۳۳۴) الی (۰/۹۲۲) به دست آمد؛ که بیشترین میزان آن متعلق به گویه (وجود خدمات تخصصی). و همچنین در بین شاخص های مدیریت شهری در منطقه ۹

در بازه عددی (۰/۰۴۰-) الی (۰/۹۴۴) به دست آمد؛ که بیشترین میزان آن متعلق به گویه (ناسازگاری). همچنین میزان بار عاملی به دست آمده برای گویه‌های پژوهش، در بین شاخص‌های زیست پذیری در منطقه ۹ در بازه عددی (۰/۰۹۶) الی (۰/۹۳۰) به دست آمد؛ که بیشترین میزان آن متعلق به گویه (آسیب‌پذیری فضا).

جدول ۸- بارهای عاملی گویه‌های پژوهش برای منطقه ۶ و ۹

رتبه مناطق		ضریب استاندارد شده مناطق ۶ و ۹		گویه	شاخص
شش	نه	شش	نه		
۲۷	۸	۰,۴۷۹	۰,۸۰۱	آلودگی صوتی	زیست محیطی
۲۲	۱۵	۰,۵۹۴	۰,۷۴۰	کیفیت هوا	
۲۳	۲۰	۰,۵۸۲	۰,۶۸۵	فضای سبز شهری	
۲۶	۱۹	۰,۵۰۰	۰,۶۸۷	پارکینگ‌ها	
۱۴	۲۸	۰,۷۵۲	۰,۵۷۷	مبلمان شهری	
۲۱	۲۶	۰,۶۱۵	۰,۵۹۳	منابع طبیعی شهر	
۲۰	۱۰	۰,۶۱۶	۰,۷۸۷	پارک‌ها	
۱۹	۱۳	۰,۶۲۶	۰,۷۶۰	کیفیت آب شرب	
۲۴	۱۱	۰,۵۶۶	۰,۷۶۸	پیاده محوری	دسترسی
۹	۹	۰,۷۹۲	۰,۷۹۶	حمل و نقل شهری	
۱۲	۲۳	۰,۷۵۸	۰,۶۳۷	مراکز تجاری	
۲۵	۱۶	۰,۵۶۲	۰,۷۰۳	تجهیزات شهری	
۱۳	۱۲	۰,۷۵۵	۰,۷۶۵	تفریحی	
۱۷	۱۸	۰,۷۰۱	۰,۶۹۰	امکانات آموزشی	
۱۸	۲۵	۰,۶۳۵	۰,۶۰۳	سرویس‌های بهداشتی	
۳۱	۳۴	۰,۲۴۰	۰,۳۲۴	قیمت زمین	
۱۷	۲۷	۰,۶۷۸	۰,۵۸۱	نحوه مالکیت	مسکن
۶	۲۲	۰,۸۱۶	۰,۶۴۱	وضعیت فیزیکی مسکن	
۱۵	۴	۰,۷۴۷	۰,۸۷۴	سطح زیربنا	
۴	۳	۰,۸۵۰	۰,۸۸۳	تعداد اتاق	
۱۶	۱۷	۰,۷۴۴	۰,۶۹۸	نور روشنایی مسکن	
۲۸	۳۲	۰,۴۱۱	۰,۴۳۹	کنترل و نظارت	
۳۲	۱۴	۰,۱۴۶	۰,۷۴۲	روشنایی فضا	امنیت
۵	۵	۰,۸۴۶	۰,۸۴۶	وقوع جرم	
۱	۶	۰,۹۳۰	۰,۸۳۴	آسیب‌پذیری فضا	
۷	۷	۰,۸۱۹	۰,۸۱۷	سرقت	
۳۳	۳۱	۰,۰۹۶	۰,۴۶۴	نزاع گروهی	
۳۰	۲۴	۰,۲۰۷	۰,۶۳۲	امنیت زنان	
۱۰	۲۹	۰,۷۶۱	۰,۵۷۰	وجود بیمارستان	بهداشت و درمان
۲	۲	۰,۸۷۲	۰,۸۹۶	کیفیت خدمات در بیمارستان	

۳	۱	۰,۸۶۵	۰,۹۲۲	وجود خدمات تخصصی	خدمات شهری
۱۰	۳۰	۰,۷۸۶	۰,۵۴۱	عملکرد اورژانس	
۸	۲۰	۰,۸۰۰	۰,۶۶۱	تجهیزات پزشکی مناسب	
۲۹	۳۳	۰,۲۳۳	۰,۴۳۷	خدمات مناسب بیمه	
۲۵	۱۵	۰,۴۷۹	۰,۶۴۴	تجهیزات شهری	
۲۰	۱۹	۰,۵۹۴	۰,۵۹۸	تأسیسات شهری	
۲۳	۹	۰,۵۲۸	۰,۷۰۲	آرام ستان ها	
۱۱	۲۸	۰,۷۹۹	۰,۳۸۱	بازیافت ها	
۱۳	۲۶	۰,۷۵۲	۰,۴۷۲	آتش نشانی و خدمات ایمنی	
۱۹	۲۴	۰,۶۱۵	۰,۵۲۹	بحران ها	
۲۷	۴	۰,۳۱۷	۰,۷۸۵	کیفیت محلات	کالبدی
۱	۲۰	۰,۹۴۰	۰,۵۹۰	ناسازگاری هم‌جواری	
۳	۲۱	۰,۹۰۹	۰,۵۸۵	بازسازی بناهای فرسوده	
۲۱	۱۶	۰,۴۳۸	۰,۶۴۱	شبکه معابر	
۳۰	۱۷	-۰,۰۴۰	۰,۶۳۶	قدمت ساختمان ها	
۱۴	۱۲	۰,۷۳۶	۰,۶۹۴	زیرساخت های شهری	
۲۱	۱۸	۰,۵۵۰	۰,۶۰۱	ساخت وسازهای غیرمجاز	
۹	۶	۰,۸۲۷	۰,۷۶۷	کار آبی و اثربخشی	حکمروابی
۶	۳	۰,۸۷۵	۰,۸۶۲	پاسخگویی	
۲	۲	۰,۹۲۹	۰,۹۰۷	قانون مداری	
۷	۷	۰,۸۵۷	۰,۷۶۲	مشارکت	
۱۲	۱	۰,۷۶۴	۰,۹۵۳	شفافیت	
۲۶	۱۳	۰,۴۴۹	۰,۶۸۳	حمل و نقل شهری	
۱۷	۱۴	۰,۶۶۵	۰,۶۵۶	فناوری نوین	سرمایه گذاری
۲۸	۲۵	۰,۳۰۰	۰,۴۹۵	اشتغال	
۲۲	۱۰	۰,۵۲۹	۰,۷۴۴	دفع زباله	
۲۹	۵	۰,۲۷۶	۰,۸۱۳	فضای سبز شهری	
۱۵	۲۷	۰,۷۱۹	۰,۴۲۱	زمین های قهوه‌ای	
۱۶	۴	۰,۶۸۵	۰,۸۳۸	آموزش هنر	فرهنگی و اجتماعی
۸	۱۱	۰,۸۳۵	۰,۷۲۶	ورزش	
۴	۲۹	۰,۹۰۵	۰,۱۶۰	گردشگری	
۵	۲۳	۰,۸۷۳	۰,۵۳۶	خدمات تفریحی	
۱۰	۲۲	۰,۸۱۵	۰,۵۶۹	امور اجتماعی	
۲۴	۵	۰,۴۸۲	۰,۷۸۷	فرهنگی شهروندی	
۱۸	۸	۰,۶۵۱	۰,۷۶۰	اطلاع رسانی رسانه‌ها	

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه گیری

در پاسخ‌دهی به نیازهای جامعه پس از صنعتی شدن که جوامع شدیداً به دنبال فراهم آوردن امکانات، تسهیلات و کیفیت بالای زندگی هستند، پرداختن به زیست‌پذیری شهری در ارتباط با وظایف جدید مدیریت شهری و تأثیرگذاری برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات صورت گرفته بر زیست‌پذیری شهری از اهمیت بالایی برخوردار است. پژوهش حاضر به منظور بررسی وضع موجود و ارزیابی تأثیرات اقدامات مدیریت شهری بر زیست‌پذیری در منطقه ۶ و ۹ کلان‌شهر مشهد انجام گرفت. در این پژوهش تأثیرات ۵ شاخص مدیریت شهری شامل؛ خدمات شهری، کالبدی، حکمروایی، سرمایه‌گذاری و شاخص فرهنگی-اجتماعی بر روی شاخص‌های زیست‌پذیری که شامل؛ دسترسی، مسکن، محیط‌زیست، امنیت، بهداشت و درمان هست مورد مطالعه میدانی قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در منطقه ۶ بیشترین میزان اثرگذاری از بین شاخص‌های مدیریت شهری بر زیست‌پذیری متعلق به شاخص خدمات شهری می‌باشد که سطوح اثرگذاری بالایی به میزان دارد. همچنین ۶ شاخص مدیریت شهری در منطقه شش دارای بیشترین اثر بر روی زیست‌پذیری است که عبارت‌اند از؛ خدمات شهری بر روی دسترسی (۰/۸۴۸)، خدمات شهری بر روی بهداشت و درمان (۰/۶۹۸)، کالبدی بر روی زیست‌محیطی (۰/۵۴۵)، خدمات شهری بر روی زیست‌محیطی (۰/۵۷۳)، خدمات شهری بر روی امنیت (۰/۴۸۹)، حکمروایی بر روی امنیت (۰/۴۴۷).

یافته‌ها نشان داد که در منطقه ۹ کلان‌شهر مشهد از بین شاخص‌های موردبررسی سرمایه‌گذاری بیشترین میزان تأثیرگذاری را از جنبه اقدامات مدیریت شهری بر روی ابعاد زیست‌پذیری دارد. با توجه به نتایج می‌توان گفت که در منطقه ۹ شاخص سرمایه‌گذاری بر روی پنج شاخص از ابعاد زیست‌پذیری که شامل دسترسی (۰/۷۸۰)، زیست‌محیطی (۰/۷۵۶)، مسکن (۰/۵۵۴)، بهداشت و درمان (۰/۴۳۵)، امنیت (۰/۴۲۶) می‌باشد دارای تأثیر زیاد هست. همچنین در منطقه ۹ شاخص کالبدی بر روی امنیت (۰/۵۵۲) نیز اثرگذاری بالایی دارد.

نتایج پژوهش حاضر با تحقیق محمدی و همکاران (۱۳۹۹) که در رابطه با شهرکرد و روکی (۱۳۹۹)، که در رابطه با منطقه ۲۰ شهر تهران انجام‌شده از جنبه اقدامات ضعیف مدیریت شهری در زمینه زیست‌پذیری برابری می‌کند و طبق نتایج در دو شهر موردبررسی نیز اقدامات مناسبی از طرف مدیران شهری در زمینه زیست‌پذیری صورت نگرفته است. در رابطه با وضعیت زیست‌پذیری در کلان‌شهر مشهد با شاخص‌هایی نظیر امنیت، حمل‌ونقل، مسکن پژوهش‌های متعددی برای مناطق مختلف و یا به‌صورت کلی انجام‌شده است. از جمله قنبری و همکاران (۱۳۹۵)، در مطالعات خود به این نتیجه رسیده‌اند که منطقه ۱۱ کلان‌شهر مشهد از لحاظ شاخص امنیت و پایداری و حمل‌ونقل مطلوب‌ترین شرایط را دارا هست و زیست‌پذیری مشهد از لحاظ شاخص سلامت وضعیت مطلوبی ندارد. طالش‌ی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص فرهنگی از لحاظ زیست‌پذیری در مشهد از وضعیت نسبتاً خوبی برخوردار است. به لحاظ وضع موجود زیست‌پذیری شهر مشهد، مطالعه حاضر نتایج مطالعات پیشین را تأیید می‌نماید؛ اما پژوهش حاضر با رویکردی متفاوت با سایر پژوهش‌ها و از لحاظ بررسی تأثیرپذیری شاخص‌های زیست‌پذیری از مدیریت شهری به‌عنوان متولی اصلی و دخیل در وضعیت زیست‌پذیری شهری به‌صورت مقایسه‌ای بین دو منطقه ۶ و ۹ مشهد انجام‌گرفته است و جنبه نوآورانه پژوهش حاضر می‌باشد.

پیشنهادها

- با توجه به میزان تأثیرپذیری شاخص‌های زیست‌پذیری از مدیریت شهری در منطقه ۶ پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:
- برنامه‌ریزی ویژه برای خدمات شهری در زمینه دسترسی، بهداشت و درمان، زیست‌محیطی در منطقه؛
  - توجه به علل وجود آورنده شرایط نامطلوب موجود زیست‌پذیری در منطقه جهت ارتقا و بهبود شرایط زیست‌پذیری منطقه و جلوگیری از آسیب‌های کالبدی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی در سال‌های آتی؛

- اصلاح شرایط کنونی زیست‌پذیری منطقه با کارکردهای نوین شهری و متناسب با منطقه‌ای از یک کلان‌شهر؛
- ساماندهی تجمع افراد جهت افزایش امنیت در منطقه به‌ویژه در ساعات پرتردد؛
- با توجه به میزان تأثیرپذیری شاخص‌های زیست‌پذیری از مدیریت شهری در منطقه ۹ پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌گردد:
- اعطای تسهیلات ویژه برای جلب مشارکت بخش خصوصی به دلیل تأثیر بالای شاخص سرمایه‌گذاری در منطقه بر روی دسترسی، مسکن، زیست‌محیطی؛
- بهبود وضعیت آسفالت معابر و پیاده‌روها، حمل‌ونقل، اماکن و ساختمان‌های عمومی به دلیل تأثیر بالای بعد کالبدی در منطقه؛
- بهبود نورپردازی معابر و پارک‌های تاریک منطقه جهت افزایش امنیت و مطلوبیت زیست‌محیطی؛
- شفافیت‌سازی و استفاده از مشارکت مردم در جهت ارتقای خدمات عمومی.

منابع

- احمد نژاد روشتی، محسن؛ سجادی، ژیللا و یار قلی، وحید. (۱۳۹۸). *تحلیل و ارزیابی شاخص‌های زیست‌پذیری در نواحی شهری مطالعه موردی نواحی ۲۳ گانه شهر زنجان*. فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۹ (۳۴)، ۱۴۸-۱۳۱.
- احمدی، محمد؛ حاتمی‌نژاد، حسین؛ پوراحمد، احمد. (۱۳۹۸). *بررسی و تحلیل متغیرهای حق به‌سلامت شهری (مطالعه موردی شهر بجنورد)*. پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۷ (۲)، ۳۰۹-۲۸۵.
- احمدی‌نژاد، سمیه؛ سربابی، محمدحسین؛ رضایی، محمدرضا. (۱۴۰۰). *واکاوی تأثیر مخلفه‌های مدیریت دانش بر عملکرد مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر یزد)*. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۳ (۳)، ۹۹۹-۱۰۱۳.
- اکبر زاده، فرحناز؛ موسی‌زاده، حسین؛ خداداد، مهدی. (۱۳۹۷). *بررسی عملکرد مدیریت شهری گرگان با رویکرد حکمروایی خوب شهری*. جغرافیا و روابط انسانی، ۱ (۲)، ۱۵۳-۱۴۰.
- امیدواری، منوچهر؛ قندهاری، مریم. (۱۳۹۸). *الگوی سنجش عملکرد محیط‌زیست در مدیریت شهری توسط AHP*. علوم و فناوری محیط‌زیست، ۲۱ (۷)، ۲۱۹-۲۰۷.
- ایمانی، بهرام؛ ضارب نیا، میثم؛ کانونی، رضا. (۱۳۹۷). *ارزیابی و تحلیل میزان زیست‌پذیری در بخش مرکزی مناطق کلان‌شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱۲ شهر تهران)*. فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۷ (۲۶)، ۷۰-۵۷.
- آمارنامه شهر مشهد. (۱۳۹۵). معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی شهرداری مشهد با نظارت مدیریت آمار، تحلیل و ارزیابی عملکرد.
- بابائی، عباس؛ کرکه آبادی، زینب؛ کامیابی، سعید. (۱۳۹۹). *موانع مدیریت شهری در زیست‌پذیری شهرها مطالعه موردی: شهر سمنان*. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۰ (۵۸)، ۳۱۸-۳۰۱.
- پور رمضان، ابراهیم؛ نبی‌بید، غلامرضا؛ گیوه‌جی، سعید. (۱۳۹۷). *بررسی نقش مؤلفه‌های مدیریت شهری در گسترش کالبدی شهر مطالعه موردی منطقه ۵ شهر تهران*. فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۸ (۴)، ۴۳۴-۴۲۷.
- پیربابایی، محمدتقی؛ رحمانی، جواد. (۱۳۹۶). *مشارکت شهروندان در مدیریت شهری مطابق نگاه علامه طباطبایی*. فصلنامه علمی-پژوهشی نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، ۶ (۲)، ۳۳۱-۳۱۱.
- حبیبی، داوود؛ کسا لایی، افسانه؛ افتخاری یوسف‌آباد، جمشید. (۱۳۹۷). *بازخوانی شاخص‌های اثرگذار در رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری و مدیریت شهری*. دوماهنامه مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، ۳ (۱)، ۱۲۰-۱۱۰.

- حسین‌زاده، سید رضا؛ خسروی بیگی، رضا؛ ایستگلدی، مصطفی. (۱۳۹۰). *ارزیابی پایداری زیست‌محیطی در نواحی شهری با استفاده از فن تصمیم‌گیری چند معیاره تخصیص خطی (مطالعه موردی: شهر بندر ترکمن)*. چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، ۶ (۱۶)، ۳۱-۵۱.
- حیدری، محمدتقی؛ انبارلو، علیرضا؛ رحمانی، مریم. (۱۳۹۹). *پایش زیست‌پذیری اجتماعی در مناطق فرسوده شهر با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان)*. نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۴ (۷۳)، ۱۲۱-۱۵۵.
- رباطی، مریم. (۱۳۹۴). *سنجش کیفیت محیط‌زیست شهری با به‌کارگیری مدل شاخص ترکیبی (مطالعه موردی: کلان‌شهر تهران)*. آمایش سرزمین، ۷ (۲)، ۲۷۵-۲۵۵.
- رضایی، سجاد. (۱۴۰۰). *نقش مدیریت شهری در بازآفرینی اراضی قهوه‌ای*. هفتمین اجلاس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری، مدیریت شهری و محیط‌زیست.
- رضویان، محمدتقی؛ قادرمرزی، حامد؛ علیان، مهدی. (۱۳۹۳). *راهبرد پژوهی مدیریت شهری در راستای توسعه پایدار در بافت‌های تاریخی نمونه موردی: بافت تاریخی شهر یزد*.
- روکی، بهاره. (۱۳۹۹). *بررسی اثرات مدیریت مطلوب شهری بر زیست‌پذیری شهرها (نمونه موردی منطقه ۲۰ شهر تهران)*. هفتمین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم معماری و شهرسازی ایران، ۱۰-۱.
- زیاری، کرامت‌اله؛ پوراحمد، احمد؛ حاتمی نژاد، حسین و همکاران. (۱۳۹۷). *سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست‌پذیری شهرها (مطالعه موردی: شهر بوئسهر)*. نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۹ (۳۴)، ۱۸-۲.
- سالاری مقدم، زهرا؛ زیاری، کرامت‌الله؛ حاتمی نژاد، حسین. (۱۳۹۸). *سنجش و ارزیابی زیست‌پذیری محلات شهری مطالعه موردی: منطقه ۱۵ کلان‌شهر تهران*. فصلنامه شهر پایدار، ۲ (۳)، ۴۱-۵۸.
- سالاری، روح‌اله؛ مستجابی، حمید؛ رضایی، محسن و همکاران. (۱۳۹۹). *تأثیر تعامل مدیریت شهری بر امنیت اجتماعی*. پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۳ (۱) (پیاپی چهل و نهم)، ۲۰-۱.
- سروش‌ان، غلامرضا. (۱۳۹۶). *مدیریت شهری و راهکارهای جذب سرمایه‌گذار جهت نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری با رویکرد جذب بخش خصوص (مطالعه موردی: منطقه ۲۰ شهر تهران)*. کنفرانس بین‌المللی معماری و تکنولوژی.
- سلیمانی مهرنجانی، محمد؛ تولایی، سیمین؛ رفیعیان، مجتبی و همکاران. (۱۳۹۵). *زیست‌پذیری شهری: مفهوم، اصول، ابعاد و شاخص‌ها*. ۴ (۱)، ۲۷-۵۰.
- صفایی پور، مسعود؛ پیری، فاطمه؛ امان پور، سعید و همکاران. (۱۳۹۴). *بررسی احساس امنیت زنان در پارک‌های شهری با تأکید بر شاخص‌های محیطی (کالبدی) و اجتماعی (نمونه موردی: شهر ایلام)*. دو فصلنامه علمی مطالعات پلیس زن، ۹۴ (۲۳)، ۲۹-۵.
- علی‌اکبری، اسماعیل؛ مختاری ملک‌آبادی، رضا؛ موسوی، سید چمران. (۱۳۹۹). *تحلیل و ارزیابی شاخص‌های ادراکی زیست‌پذیری شهری مطالعه موردی: شهر یاسوج*. پژوهش‌های محیط‌زیست، ۱۱ (۲۲)، ۲۷-۴۴.
- قره‌بخش، هانیه؛ ملایی، معصومه؛ تقوی، لعبت. (۱۳۹۹). *بررسی تأثیر متقابل شاخص‌های مدیریت شهری تهران بر شاخص عملکرد جهانی محیط‌زیست ایران (EPI)*. فصلنامه انسان و محیط‌زیست، شماره ۵۲، ۳۵-۴۸.
- قیطاسی، شبنم. (۱۳۹۸). *بررسی و سنجش میزان زیست‌پذیری شهری از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی شهر مرودشت)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم انسانی.

کاماسی، حسین؛ حسینی، سید علی. (۱۳۹۳). **تبیین رابطه بین عملکرد مدیریت شهری و سرمایه اجتماعی شهروندان (مطالعه موردی: محله ولیعصر شمالی)**. مجله علمی پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، ۴ (۳)، ۱۵۶-۱۳۵.

کیخاونی، شیلر؛ صفاری‌نیا، مجید؛ علی پور، احمد و همکاران. (۱۳۹۹). **تدوین ابعاد اجتماعی سلامت از منظر مدیریت شهری**. پژوهش‌های روان‌شناختی اجتماعی، شماره سی و هشتم، ۶۴-۴۱.

لطیفی، غلامرضا؛ شیخی، محمد؛ عیسی لو، شهاب‌الدین. (۱۳۹۶). **بررسی و تحلیل شاخص‌های مسکن شهری به منظور تعیین اولویت برنامه‌ریزی مسکن (مطالعه موردی: مناطق ۲۲ گانه شهر تهران)**. معماری و شهر پایدار، ۴ (۱)، ۷۴-۵۷.

مجتبی‌زاده خانقاهی، حسین. (۱۳۹۴). **نقش مدیریت شهری در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: منطقه ۷ شهر تهران)**. فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۵ (۲)، ۱۴۹-۱۳۷.

محمدی فر، مجید؛ علوی نسب، سیدهاشم. (۱۳۹۳). **نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر مشهد)**. ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی.

محمدی، پژمان؛ زیاری، یوسفعلی؛ توکلان، علی. (۱۳۹۷). **تحلیلی بر اثرگذاری ابعاد مدیریت شهری بر شاخص‌های زیست‌پذیری شهری (مطالعه موردی: شهرکرد)**. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۲ (۳)، ۱۰۶۹-۱۰۵۵.

محمدی، محمد؛ بهرامی، صدیقه. (۱۳۹۳). **ارائه الگوی فضایی توسعه شهری بر مبنای اصول شهر زیست‌پذیر (نمونه موردی منطقه ۲۲ تهران)**. کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار، مشهد.

ملکی، سعید؛ سعیدی، جعفر. (۱۳۹۵). **بررسی ابعاد زیست‌محیطی و جایگاه محیط‌زیست شهری در برنامه‌های توسعه ایران**. فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، ۸ (۲۷)، ۸۹-۷۰.

نادری بوانلو، محمد؛ پرتوی، پروین. (۱۳۸۹). **تدوین الگوی محله محوری در مدیریت شهری با توجه به ویژگی‌های شهر مشهد**. فصلنامه معماری و شهرسازی، ۳ (۵)، ۸۰-۶۳.

نصیری، اسماعیل. (۱۳۸۱). **مشارکت شهروندان در مدیریت شهری**. رشد آموزش جغرافیا، ۱۷ (۶۲۲)، ۵۹-۵۶.

ویسی ناب، برهان؛ بابایی اقدم، فریدون. (۱۳۹۸). **تبیین و سطح‌بندی عوامل مؤثر بر زیست‌پذیری با استفاده از رویکرد مدل‌سازی ساختاری-تفسیری و فن میک مک (مطالعه موردی: کلان‌شهر تبریز)**. پژوهش‌های محیط‌زیست، ۱۰ (۲۰)، ۶۲-۴۹.

هنرور صدیقیان، نازنین. (۱۳۹۵). **بررسی چالش‌های توسعه زیست‌پذیری شهری در منطقه یک مشهد**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد. دانشکده ادبیات و علوم انسانی

یزدان پناه عبدالملکی، انیس. (۱۳۹۴). **مدیریت شهری و محیط‌زیست پایدار**. اولین کنفرانس ملی معماری و شهرسازی اسلامی و ترسیم سیمای شهری پایدار با گذر از معماری ایرانی-اسلامی و هویت گمشده آن زاهدان

Alijani, S., Pourahmad, A., Nejad, H. H., Ziari, K., Sodoudi, S. (2020). *A new approach of urban livability in Tehran: Thermal comfort as a primitive indicator. Case study, district 22*. Urban Climate, 33, 100656.

Bo, F., Danlin, Y., Yaojun, Z. (2019). *The livable urban landscape: GIS and remote sensing extracted land use assessment for urban livability in Changchun Proper*. China [J]. Land Use Policy, 87, 104048.

Button, K. (2002). *City management and urban environmental indicators*. Ecological economics, 40(2), 217-233.

- Felbinger, C. L. (1990). *Impediments to effective management in local bureaucracies: The perceptions of public works directors*. Public Productivity & Management Review, 7-17.
- Hajduk, S. (2016). *The concept of a smart city in urban management*. Business management and education, 14(1), 34-49.
- Shayan, S., Kim, K. P., Ma, T., Nguyen, T. H. D. (2020). *The first two decades of smart city research from a risk perspective*. Sustainability, 12(21), 9280.
- Teixeira, C. P., Fernandes, C. O., Ahern, J., Honrado, J. P., Farinha-Marques, P. (2021). *Urban ecological novelty assessment: Implications for urban green infrastructure planning and management*. Science of The Total Environment, 773, 145121.
- Wong, S. W., Tang, B. S., Van Horen, B. (2006). *Strategic urban management in China: A case study of Guangzhou Development District*. Habitat International, 30(3), 645-667.

